

บทที่ 3

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการค้าบริการสาขาบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม

จากการที่ประเทศไทยรับพันธกรณีตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ และ ข้อผูกพันต่างๆ มาปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกฎระเบียบข้อบังคับภายในของประเทศไทย ซึ่งเป็นหน้าที่ของประเทศไทยที่จะต้องทำการทบทวนและจัดการให้กฎหมายภายในสอดคล้องกับ พันธกรณี รวมทั้งข้อผูกพันต่างๆตามความตกลง ซึ่งในที่นี่ผู้เขียนจะทำการศึกษาเฉพาะ กฎหมายไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมโดยเริ่มจาก การเข้าสู่ตลาด ของผู้ให้บริการจากประเทศอื่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจและวิชาชีพ สถาปัตยกรรมของผู้ให้บริการจากประเทศภาคีสมาชิกอื่น

กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ และการทำงานของคนต่างด้าวในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรม

กฎหมายในส่วนนี้กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่โดยทั่วไปของคนต่างด้าว ในการเข้ามาเพื่อที่ จะประกอบธุรกิจ และอาชีพในประเทศไทย คนต่างด้าวทุกคนไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลย่อมจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของนโยบาย และกฎหมายภายในของประเทศไทย แล้ว แต่ว่ากฎหมายฉบับไหนจะมีลักษณะกำกับควบคุมหรือส่งเสริมธุรกิจหรืองานอาชีพใด

ในเรื่องการปฏิบัติต่อคนต่างด้าว (The Treatment of Aliens) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การปฏิบัติต่อคนชาติของรัฐอื่น (The Treatment of the Nationals of Other States) นั้น ประเทศไทยยึดถือแนวความคิดที่ว่า คนต่างด้าวควรได้รับการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน

ขั้นต่ำระหว่างประเทศ (International Minimum Standard) * โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่ารัฐปฏิบัติแก่คนชาติในเรื่องเดียวกันนั้นอย่างไร¹ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คนต่างด้าวจะไม่มีสิทธิเท่ากับคนชาติ และคนต่างด้าวจะต้องได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงได้รับ (Minimum Standard of Treatment)² หลักการนี้เป็นที่ยอมรับของทุกประเทศทั่วโลกในการที่จะบัญญัติกฎหมายภายในเพื่อคุ้มครองสิทธิของคนชาติของตน แต่ละประเทศจะควบคุมหรือกำกับในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือทั้งหมดก็ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและเหมาะสมของแต่ละประเทศ³ และแตกต่างกันไปในแต่ละเรื่อง

ประเทศไทยได้นำมาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของคนชาติโดยมีการออกกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ใช้สำหรับกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคนต่างด้าว ตั้งแต่การ

* ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่อง การปฏิบัติต่อคนต่างด้าวนั้นได้มีความคิดเห็นแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ

1. คนต่างด้าวควรได้รับการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำระหว่างประเทศ (International Standard)
2. คนต่างด้าวควรได้รับการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประติบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)

¹ ผดุง บัณฑิตังษ์, “การปฏิบัติต่อคนต่างด้าว”, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม: 1(มกราคม-มิถุนายน 2532): 72

² จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์, ศูนย์วิจัยกฎหมายการพัฒนา, ผลกระทบจากการค้าบริการจากการเปิดเสรีภายหลังการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย สาขาบริการวิชาชีพ, หน้า 45.

³ โกศล ฉันทิกุล, กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง), (กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, 2534), หน้า 83

อนุญาตให้เข้ามาภายในอาณาจักร, การกำหนดสิทธิและหน้าที่ที่คนต่างด้าวพึงมี และควรได้รับ ในการอาศัยอยู่ในประเทศไทย เช่นสิทธิในการถือครองที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินอื่น การจำกัดหรือการส่งเสริมในการประกอบธุรกิจและอาชีพ การเสียภาษี และการนำเข้าและโอนเงินออกนอกประเทศ เป็นต้น

ในส่วนของการเข้ามาลงทุนและการทำงานในประเทศไทย โดยหลักการทั่วไปแล้วคนต่างด้าวสามารถที่จะประกอบธุรกิจและทำงานในอาชีพใดก็ได้ เว้นแต่ธุรกิจและอาชีพที่กฎหมายกำหนดห้ามหรือตั้งเงื่อนไขไว้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองและสงวนธุรกิจและอาชีพบางสาขาไว้สำหรับคนไทย ในกรณีของการประกอบธุรกิจนั้น ถ้าคนต่างด้าวถือหุ้นหรือมีอำนาจในการบริหารโดยไม่เข้าข่ายของการเป็นคนต่างด้าวตามที่กำหนดไว้ใน ป.ว. 281 แล้ว ก็สามารถที่จะประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้ทุกประเภทเท่าเทียมกับคนไทย

ในที่นี้จะทำการศึกษาถึงแนวทางในการปฏิบัติต่อคนต่างด้าวของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่ตลาด รวมถึงการประกอบธุรกิจและอาชีพของคนต่างด้าว

1. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522

พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองเป็นเสมือนกฎหมายด่านแรกในการควบคุมการเข้ามาภายในราชอาณาจักรของคนต่างด้าว ซึ่งหมายถึงบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย โดยมีคณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมือง เป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งมีอำนาจในการกำหนดคุณสมบัติของคนต่างด้าว และกำหนดหลักเกณฑ์ อนุญาตและเพิกถอนการอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรได้

พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ที่สำคัญ กล่าวคือ

1. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมือง ตามมาตรา 7
2. ลักษณะและคุณสมบัติของคนต่างด้าวที่ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาใน

ราชอาณาจักร ตามมาตรา 12

3. คนต่างด้าวที่อยู่ในฐานะตามมาตรา 15 ที่ไม่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของคนต่างด้าว ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ นอกจากเป็นการปฏิบัติหรือการต้องห้ามตามมาตรา 11 มาตรา 12 (1) (4) (5) และมาตรา 18 วรรค 2

4. กำหนดแบ่งการเข้ามาในราชอาณาจักรของคนต่างด้าว เป็น 2 ประเภท คือ

4.1. การเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว

คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่อธิบดีมอบหมาย มาตรา 34 ได้กำหนดขอบเขตว่าคนต่างด้าวที่จะเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวได้ จะต้องเข้ามาเพื่อการตาม (1) - (15) โดยในมาตรา 35 ได้กำหนดระยะเวลาของการอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร ในแต่ละกิจกรรมที่กระทำ และกำหนดหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของคนต่างด้าว ดังกล่าว ในมาตรา 37 (1) - (5)

4.2. การเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

คนต่างด้าวที่จะเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรได้ จะต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการฯ ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย และได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่

มาตรา 40 ได้กำหนดให้รัฐมนตรี โดยอนุมัติของรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดจำนวนคนต่างด้าว ซึ่งจะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรเป็นรายปี แต่มิให้เกินประเทศละหนึ่งร้อยคนต่อปี และสำหรับคนไร้สัญชาติมิให้เกินห้าสิบคนต่อปี โดยประกาศ กระทรวงมหาดไทยเรื่องกำหนดจำนวนคนต่างด้าว ซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ประจำปี 2536 บัญญัติว่า หนึ่งร้อยคนสำหรับคนต่างด้าวที่มีสัญชาติของแต่ละประเทศ ห้าสิบคนสำหรับคนต่างด้าวไร้สัญชาติ

แต่บุคคลซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 42 (1) - (4) ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับประกาศกำหนดจำนวนของคนต่างด้าว

มาตรา 41 ให้คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของคนต่างด้าวเพื่อประโยชน์ของประเทศให้มากที่สุด

มาตรา 44 ห้ามบุคคลต่างด้าว ตาม (1) - (2) เข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองได้มีการบัญญัติเพื่อควบคุมและจำกัดสิทธิ และหน้าที่ของคนต่างด้าวหลายประการ เช่นการกำหนดจำนวนคนต่างด้าวของแต่ละประเทศที่จะเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรในแต่ละปี ; การกำหนดสิทธิ และหน้าที่ของคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว และที่เข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร โดยคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว จะไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบอาชีพหรือรับจ้างทำงาน เว้นแต่ได้รับอนุญาต หรือมีกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวอนุญาต ซึ่งผลของการตั้งข้อจำกัดดังกล่าว เป็นการจำกัดจำนวนมิให้คนต่างด้าวเข้ามาเพื่อหารายได้ในประเทศไทย เมื่อคนต่างด้าวได้รับอนุญาตให้เข้ามาเป็นจำนวนไม่มากนัก ก็จะทำให้จำนวนและสัดส่วนของผู้ที่จะมาลงทุนประกอบธุรกิจและประกอบอาชีพในแต่ละสาขาของคนต่างด้าวน้อยลงไปด้วย

2. พระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ.2499

พระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย ได้ถูกตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือคนไทยในการจ้างงานว่า จะต้องมีส่วนของคนไทยต่อคนต่างด้าวอย่างน้อยที่สุดเท่าใด โดยในมาตรา 6 ได้กำหนดว่า "อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือธุรกิจ ตามที่จะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้ เจ้าของ ซึ่งใช้คนงานตั้งแต่สิบคนขึ้นไป จะต้องจัดให้มีคนงานที่มีสัญชาติไทยเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกานั้น จำนวนที่จะกำหนดในพระราชกฤษฎีกานั้นจะต้องไม่เกินร้อยละห้าสิบของจำนวนคนงานทั้งหมด"

การกำหนดดังกล่าวกฎหมายต้องการที่จะให้การคุ้มครองคนไทยในการประกอบอาชีพทั้งในบริษัท ห้างหุ้นส่วน หรือเอกชน รับคนงานที่มีสัญชาติไทยเข้าทำงานอย่างน้อยเป็นจำนวนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยมาตรา 4 ได้ให้คำนิยามของคำว่า "เจ้าของ" หมายความว่าผู้ประกอบอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือธุรกิจอย่างอื่น ในที่นี้ไม่ได้กล่าวว่าเป็นนิติบุคคลประเภทใด ดังนั้นควรจะหมายรวมถึงนิติบุคคลทุกประเภทรวมถึงนิติบุคคลต่างด้าว ภายใต้กฎหมายไทยด้วย ส่วนผู้ที่ได้รับการคุ้มครองนั้นในพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ "คนงาน" หมายความว่าบุคคลซึ่งทำงานให้แก่เจ้าของ ไม่ว่าจะเป็นการงานในหน้าที่ใด โดยจะได้รับค่าจ้าง

หรือไม่ก็ตาม คนงานในที่นี้ไม่ได้พูดว่าเป็นพวกมีฝีมือหรือใช้แรงงานหรือไม่ จึงน่าจะหมายรวมถึงผู้ที่ทำงานเป็นลูกจ้างในองค์กรเอกชนต่างๆ ทุกประเภทด้วย

ถ้าพิจารณาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ พระราชบัญญัติต้องการที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนไทยที่จะได้รับจ้างทำงาน โดยพระราชบัญญัติได้ให้อำนาจไว้กว้าง ๆ ในการที่จะออกพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดสัดส่วนการจ้างงาน ปัจจุบันแม้จะไม่มีการบัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม แต่ถ้ามีการเปิดตลาดเสรีในอนาคต ก็สามารที่จะใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดสัดส่วนให้มีการจ้างคนไทยทำงานในองค์กรต่างด้าวด้วย

3. ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2515 (ป.ว. 281)

ป.ว.281 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์และข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว โดยธุรกิจที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ หมายถึงการประกอบกิจการในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม พาณิชยกรรม การบริการ หรือกิจการอย่างอื่น เป็นการค้า การตั้งข้อจำกัดดังกล่าวเป็นการตั้งข้อจำกัดในการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะได้มีคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทยอยู่เป็นจำนวนมากและจะทวีขึ้นเป็นลำดับประกอบกับสังคมไทยเองก็มีความสามารถทั้งในด้านวิทยาการและกำลังเงินที่จะประกอบธุรกิจสาขาต่างๆ ได้มากขึ้น และเพื่อเป็นหลักประกันว่าธุรกิจเหล่านี้ควรจะสงวนไว้สำหรับคนไทย⁴ จึงได้มีการกำหนดและจำกัดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวขึ้นเพื่อที่จะรักษาดุลอำนาจทางการค้า และเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อให้การประกอบธุรกิจของคนต่างชาติในประเทศไทยได้

⁴ สุจินต์ ชัยมังคลานนท์, "การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว," วารสารกฎหมาย

ประโยชน์ต่อประเทศและสังคมเป็นส่วนรวม⁵ วัตถุประสงค์ดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะรัฐตระหนักว่า จำนวนธุรกิจที่คนต่างด้าวดำเนินการอยู่ในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นทุกที จนเป็นที่น่าเกรงว่าการ ประกอบธุรกิจการค้าของคนไทยจะไม่สามารถขยายตัวออกไปได้ เนื่องจากการคุกคามและครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างด้าว การจ้างแรงงานคนต่างด้าวแทนคนไทย และการที่รัฐต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศปีละเป็นจำนวนมาก⁶ ข้อดีของกฎหมายฉบับนี้คือธุรกิจการค้าส่วนใหญ่จะตกอยู่ในมือของคนไทยผู้เป็นเจ้าของประเทศมากขึ้น แต่ข้อเสียก็คือประเทศไทยจะต้องสูญเสียการลงทุนจากต่างประเทศ และสูญเสียโอกาสในการได้รับวิวัฒนาการและเทคโนโลยีในธุรกิจต่าง ๆ เข้ามาในประเทศไทย

คนต่างด้าวที่อยู่ภายใต้การควบคุมของ ป.ว.281 คือบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทยนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิดและโดยการขอแปลงสัญชาติตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ส่วนนิติบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หมายถึงนิติบุคคลที่ได้มีการจัดตั้งและจดทะเบียนในราชอาณาจักรไทยและให้รวมถึง

1. นิติบุคคลซึ่งทุนตั้งแต่กึ่งหนึ่งของนิติบุคคลนั้นเป็นของต่างด้าว
2. นิติบุคคลซึ่งมีคนต่างด้าวถือหุ้น เป็นหุ้นส่วนหรือเป็นสมาชิกตั้งแต่กึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้เป็นสมาชิก ไม่ว่าคนต่างด้าวนั้นจะลงทุนเท่าใดหรือไม่
3. ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือห้างหุ้นส่วนสามัญที่จดทะเบียน ซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือผู้จัดการเป็นคนต่างด้าว

ธุรกิจที่คนต่างด้าวถูกควบคุมตาม ป.ว.281 ได้กำหนดแบ่งเป็นบัญชี ก ข ค โดยข้อ 4 แห่งพ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 281 พ.ศ.2521 ได้ห้ามมิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจดังต่อไปนี้

⁵ โกศล ฉันทิกุล, กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน, หน้า 87.

⁶ สิทธิพล วิชัยดิษฐ์, "กฎหมายปกครองธุรกิจของคนต่างด้าว," หน้า 316.(อัดสำเนา)

1. ธุรกิจที่กำหนดไว้ในบัญชี ก หรือบัญชี ข ทำยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ เว้นแต่จะได้มีพระราชกฤษฎีกาอนุญาต พระราชกฤษฎีกาอาจกำหนดเงื่อนไขประการใดก็ได้

2. ธุรกิจที่กำหนดไว้ในบัญชี ค ทำยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ เว้นแต่จะ ได้รับอนุญาตจากอธิบดี และการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบัญชี ค ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

เนื่องจากธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรมถูกจัดไว้ในบัญชี ก หมวด 3 (3) จึงเป็นธุรกิจต้องห้ามตาม ป.ว.281 ซึ่งใน ป.ว. 281 ไม่ได้ให้รายละเอียดห้ามประกอบธุรกิจ ในสาขาใด จึงถือว่าห้ามประกอบธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรมทุกสาขา โดยเมื่อนำพระราชบัญญัติ วิชาชีพสถาปัตยกรรมมาพิจารณาถึงสาขาของธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรม โดยอนุโลมวิชาชีพ สถาปัตยกรรมตามนิยามในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม หมายถึง วิชา ชีพการช่างในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขาภูมิสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมอุตสาหกรรม สาขาสถาปัตยกรรมมัณฑนศิลป์ และสาขาสถาปัตยกรรมอื่นใด ซึ่งจะได้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ดังนั้น ป.ว.281 จึงเป็นกฎหมายที่จำกัดการประกอบธุรกิจ ทางด้านสถาปัตยกรรมโดยสงวนธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรมทุกสาขาไว้ให้แก่คนไทย

ยังมีบุคคลบางประเภทที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับของ บทบัญญัตินี้ โดยในข้อ 2 ได้บัญญัติให้ ป.ว.281 ไม่ใช่บังคับแก่

1. คนต่างด้าวที่เข้ามาประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร โดยได้รับ อนุญาต จากรัฐบาลไทยเป็นการชั่วคราว

การประกอบธุรกิจในบัญชี ก มีข้อยกเว้นตามพระราชกฤษฎีกา อนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจที่กำหนดไว้ในบัญชี ก หรือ ข ทำยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 281 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ได้เป็นการชั่วคราว พ.ศ. 2528 มาตรา 3 ได้ บัญญัติให้คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการจัดประชุม การจัดสัมมนา หรือการจัดนิทรรศการ หรือเพื่อแสดงความ เห็น หรือสาธิตในการประชุม สัมมนา หรือนิทรรศการ ควบคู่ไปกับการประกอบธุรกิจประเภทหนึ่ง ประเภทใดที่กำหนดไว้ในบัญชี ก หรือบัญชี ข ทำยประกาศ ป.ว.281 ได้เป็นการชั่วคราวโดยมี

กำหนดเวลาไม่เกินสามสิบวัน เนื่องจากรัฐบาลไทยมีความเห็นว่าคนต่างด้าวเหล่านี้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวในระยะเวลาอันสั้น แต่ได้นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ นำวิชาการและเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาเผยแพร่ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาทางวิชาการและเทคโนโลยีของประเทศ

2. คนต่างด้าวที่เข้ามาประกอบธุรกิจโดยความตกลงที่รัฐบาลไทยทำกับรัฐบาลต่างประเทศ

ขณะนี้ประเทศไทยได้มีการทำความตกลงที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและอาชีพซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าบริการเพียงฉบับเดียว คือ สนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทย กับสหรัฐอเมริกา พ.ศ.2511 ที่กำหนดให้คนชาติ ซึ่งหมายถึง บุคคลธรรมดา และนิติบุคคลของภาคีสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิในการจัดตั้งและประกอบธุรกิจได้อย่างเช่นเดียวกับคนชาติของภาคีสัญญาอีกฝ่าย ซึ่งสนธิสัญญาฉบับนี้มีลักษณะเป็นการต่างตอบแทนของประเทศทั้งสอง ผลของสนธิสัญญาฉบับนี้ทำให้คนชาติอเมริกันเพียงชาติเดียวมีสิทธิที่จะประกอบธุรกิจในประเทศไทย โดยไม่อยู่ภายใต้บังคับ ป.ว. 281 ยกเว้นแต่สาขาที่ได้กำหนดยกเว้นไว้

สำหรับธุรกิจที่กำหนดไว้ในบัญชี ข และ ค นั้น ยังมีข้อยกเว้น คือ ถ้าได้รับการส่งเสริมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน คนต่างด้าวที่ประกอบธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนก็สามารถที่จะประกอบธุรกิจนั้นได้ โดยธุรกิจบัญชี ข ได้รับการยกเว้นตามพระราชกฤษฎีกา อนุญาตให้คนต่างด้าวซึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนประกอบธุรกิจที่กำหนดไว้ในบัญชี ข พ.ศ.2516 และธุรกิจบัญชี ค ตามข้อ 6 แห่ง ป.ว.281 แต่ข้อยกเว้นนี้ไม่ใช่สำหรับธุรกิจบัญชี ก อยู่แล้ว เว้นแต่จะมีพระราชกฤษฎีกาอนุญาต ดังนั้นธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรมซึ่งอยู่ในบัญชี ก จึงไม่เข้าข่ายในเรื่องนี้

การที่ ป.ว.281 กำหนดหลักเกณฑ์ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในบัญชี ก ข และ ค นั้น เพื่อที่จะสงวนธุรกิจเหล่านี้ให้แก่คนไทย ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลักษณะปิดตลาดสำหรับคนต่างด้าว แต่เงื่อนไขและข้อยกเว้นต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้คนต่างด้าว

สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจได้นั้น ทำให้ ป.จ. 281 มีลักษณะกึ่งปิด กล่าวคือ โดยหลักการเป็นการปิดตลาด แต่มีข้อยกเว้นไว้เฉพาะกรณีที่เข้าตามเงื่อนไขและข้อยกเว้นที่กำหนดไว้เท่านั้น

4. สนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2511

สนธิสัญญาไมตรีฯ ได้จัดทำขึ้นเมื่อ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2509 โดยมีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารกันที่กรุงวอชิงตันเมื่อ 8 พฤษภาคม พ.ศ.2511 และ ประกาศใช้ในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2511 โดยมีวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา คือ "ราชอาณาจักรไทยและสหรัฐอเมริกามีความปรารถนาที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ฉันมิตร ซึ่งมีอยู่ตามประเพณีนิยมระหว่างทั้งสองฝ่าย และที่จะเกื้อหนุนการค้าอันเป็นคุณประโยชน์ซึ่งกันและกัน และความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่ายให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น "

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว สนธิสัญญาไมตรีฯ จึงมีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของคนชาติและบริษัท * รวมทั้งทรัพย์สินและวิสาหกิจของประเทศคู่สัญญาทั้งสอง โดยจะต้องให้การปฏิบัติที่เป็นธรรม ละเว้นจากการใช้มาตรการอันไม่สมเหตุผล หรือ เป็นการเลือกปฏิบัติ ซึ่งอาจทำให้เสื่อมเสียสิทธิและผลประโยชน์ที่ได้มาแล้วตามกฎหมาย นอกจากนี้ประเทศภาคีฝ่ายหนึ่งจะต้องให้การปฏิบัติแก่คนชาติและบริษัทของภาคีอีกฝ่ายหนึ่งเยี่ยงคนชาติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งตลอดจนการได้มาซึ่งผลประโยชน์วิสาหกิจทุกประเภท เพื่อประกอบกิจกรรมทางพาณิชย์ อุตสาหกรรม การคลัง และ ธุรกิจอื่น ๆ ภายในอาณาเขตของภาคีอีกฝ่ายหนึ่ง ยกเว้นในด้านการคมนาคม การขนส่ง การรับดูแลทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การธนาคารที่เกี่ยวกับการรับฝากเงิน การแสวงหาผลประโยชน์จากที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ หรือการค้าภายในเกี่ยว

* บริษัทในที่นี้ตามความหมายของข้อ 2 แห่ง สนธิสัญญาทางไมตรีฯ หมายถึง บริษัทไทย ได้แก่ นิติบุคคลภายใต้กฎหมายไทย ไม่ว่าจะจำกัดความรับผิดชอบหรือไม่ และไม่ว่าเพื่อกำไรเป็นเงินหรือไม่

บริษัทสหรัฐ ได้แก่ บรรษัท ห้างหุ้นส่วน บริษัทและสมาคมอื่น ๆ ไม่ว่าจะจำกัดความรับผิดชอบหรือไม่ และไม่ว่าเพื่อกำไรเป็นเงินหรือไม่

กับผลิตผลทางเกษตรพื้นเมือง ซึ่งจะต้องปฏิบัติเป็นการอนุเคราะห์ไม่น้อยกว่าที่ได้ประสาทให้แก่
 คนชาติและบริษัทของประเทศที่สามใด ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือให้การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้
 รับอนุเคราะห์ยิ่งนั่นเอง

หลักเกณฑ์ของสนธิสัญญาไมตรีฯ ในการที่จะต้องปฏิบัติเยี่ยงคนชาติใช้บังคับ
 เพื่อให้การคุ้มครองแก่คนชาติและบริษัทของภาคีทั้ง 2 ฝ่าย แต่ไม่รวมถึงการประกอบวิชาชีพหรือ
 อาชีพที่ได้สงวนไว้สำหรับคนชาติของภาคีแต่ละฝ่าย

ดังนั้นสนธิสัญญาฉบับนี้จึงใช้กับ

1. การประกอบธุรกิจทุกประเภท นอกจากที่ได้รับการยกเว้นไว้ในข้อ 4 วรรค 2
 คือการคมนาคม การขนส่ง การรับดูแลทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การธนาคารที่เกี่ยวกับการ
 การรับฝากเงิน การแสวงหาผลประโยชน์จากที่ดินหรือทรัพยากรอื่น ๆ หรือการค้าภายในเกี่ยวกับ
 ผลิตผลทางเกษตรพื้นเมือง
2. การประกอบวิชาชีพและอาชีพทุกประเภท นอกจากที่ได้รับการยกเว้นไว้ในข้อ
 4 วรรค 3 คือ วิชาชีพหรืออาชีพที่ได้สงวนไว้สำหรับคนชาติของภาคีแต่ละฝ่าย

บุคคลและนิติบุคคลอเมริกัน จึงสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย
 โดยได้รับความสะดวกในการเข้าเมืองก็ตาม ข้อ 1 วรรค 1 "ภายในบังคับแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการ
 การเข้ามาและการพำนักของคนต่างด้าว คนชาติของภาคีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะได้รับอนุญาตให้เข้า
 มาในอาณาเขตของภาคีอีกฝ่ายหนึ่งให้เดินทางในอาณาเขตนั้นโดยเสรี และให้มีถิ่นที่อยู่ ณ ที่ที่
 ตนเลือกและโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามาในอาณาเขตของภาคีอีกฝ่ายหนึ่งและคงอยู่ในอาณาเขต
 นั้นเพื่อความมุ่งหมายที่จะ (ก) กระทำการค้าระหว่างอาณาเขตของภาคีทั้งสอง และประกอบกิจ
 กรรมทางพาณิชย์ที่เกี่ยวข้อง หรือ (ข) พัฒนาและอำนวยความสะดวกการดำเนินงานวิสาหกิจซึ่งตนได้ลง
 ทุนไว้ หรืออยู่ในระหว่างดำเนินการอย่างจริงจังในการลงทุนด้วยทุนจำนวนมาก"

สนธิสัญญาไมตรีฯ ได้ครอบคลุมถึงการเข้ามาประกอบธุรกิจทางด้าน
 สถาปัตยกรรมของคนชาติ และบริษัทอเมริกัน เนื่องจากธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรมไม่ได้อยู่ใน
 ข้อยกเว้นตามข้อ 4 วรรค 2 จึงได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำบทบัญญัติของ ป.ว.281 มาใช้บังคับ
 ถึงแม้ว่าธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรมจะเป็นธุรกิจที่ได้ถูกกำหนดห้ามคนต่างด้าวในการเข้ามา

ประกอบธุรกิจตาม ป.ว. 281 บัญชี ก ก็ตาม ดังนั้นคนชาติและบริษัทอเมริกันจึงได้รับความคุ้มครองตามสนธิสัญญาไมตรีฯ จึงสามารถที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจและจัดตั้งนิติบุคคลให้บริการทางด้านสถาปัตยกรรมได้

แต่ในเรื่องการเข้ามาประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมของบุคคลสัญชาติอเมริกัน บุคคลเหล่านั้นจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ตามสนธิสัญญาไมตรีฯ ในทุกสาขา เนื่องจากในข้อ 4 วรรค 3 ได้บัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลสัญชาติอเมริกันให้สามารถเข้ามาประกอบวิชาชีพ และอาชีพในประเทศไทยได้ทุกประเภท นอกเสียจากวิชาชีพและอาชีพที่ได้สงวนไว้สำหรับคนชาติไทย วิชาชีพสถาปัตยกรรมเป็นอาชีพสงวนไว้สำหรับคนไทยตาม (30) ของบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพ และวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. 2522 ออกตามความในพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ใน (30) ได้กำหนดห้าม "งานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับงานออกแบบ เขียนแบบ ประมาณราคา อำนวยการก่อสร้าง หรือให้คำแนะนำ" บทบัญญัติดังกล่าว "ห้าม" เฉพาะวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขาสถาปัตยกรรมหลักเท่านั้น สาขาอื่น ๆ นอกจากสาขาสถาปัตยกรรมหลักจึงเข้าอยู่ภายใต้ขอบเขตของสนธิสัญญาไมตรีฯ คนชาติอเมริกันจึงสามารถประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้ในทุกสาขา ยกเว้นสาขาสถาปัตยกรรมหลักในลักษณะงานที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น

5. พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2521

พระราชบัญญัตินี้ ถูกบัญญัติขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมการทำงานประกอบอาชีพของคนต่างด้าวทุกประเภท ไม่ว่าจะเข้าเมืองมาโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม มิให้มาแย่งอาชีพคนไทยประกอบอาชีพโดยเปิดเผยหรือปิดบัง⁷ อันจะเห็นได้จากการที่คนต่างด้าวจะประกอบอาชีพใดนั้นจะต้องได้รับใบอนุญาตใน

⁷ สุดาศิริ เสงพุลธนา, "การประกอบอาชีพของคนต่างด้าวในประเทศไทย," วารสารกฎหมาย, 2 (ตุลาคม 2526): 115.

การทำงาน โดยคนต่างด้าวนั้นจะต้องทำงานที่มีลักษณะหรือเงื่อนไขในการทำงานดังที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต *

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม โดยกองงานคนต่างด้าวจะเป็นผู้พิจารณาในการอนุญาตคนต่างด้าวว่ามีคุณสมบัติที่จะได้รับการอนุญาตให้เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย รวมถึงการควบคุมสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของคนต่างด้าว พระราชบัญญัติการทำงานยังได้กำหนดอาชีพและวิชาชีพที่สงวนไว้ให้แก่คนไทยตามพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ.2522 โดยบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ.2522 ได้กำหนดห้ามมิให้คนต่างด้าวประกอบอาชีพและวิชาชีพทั้งสิ้น 39 ประเภท

พระราชบัญญัติฉบับนี้ มุ่งที่จะควบคุมการทำงานของคนต่างด้าวซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา มิใช่นิติบุคคล ซึ่งโดยหลักการแล้ว คนต่างด้าวจะทำงานใดก็ได้ เว้นแต่ที่กฎหมายระบุห้ามไว้ในพระราชกฤษฎีกา และคนต่างด้าวจะทำงานได้ต่อเมื่อ ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมแรงงานหรือเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีมอบหมาย ** โดยใบอนุญาตจะออกให้แก่คนต่างด้าวได้ต่อเมื่อคนต่างด้าวนั้นได้เข้ามาในราชอาณาจักร

บัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกาฯ ใน (30) ได้บัญญัติห้ามคนต่างด้าวทำ "งานในวิชา

* มาตรา 22 ห้ามมิให้บุคคลใดรับคนต่างด้าวซึ่งไม่มีใบอนุญาตเข้าทำงาน หรือรับคนต่างด้าวเข้าทำงานที่มีลักษณะหรือเงื่อนไขในการทำงานแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

** มาตรา 77 ภายใต้บังคับมาตรา 10 งานใดที่มีได้ห้ามไว้ในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งออกตามความในมาตรา 6 คนต่างด้าวจะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากอธิบดี หรือเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีมอบหมาย

ชีพลสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับงานออกแบบ เขียนแบบ ประมาณราคา อำนวยการก่อสร้าง หรือ ให้คำแนะนำ" จากการพิจารณาบทบัญญัติของงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมตาม (30) ดังกล่าว เป็นการบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ และค่อนข้างคลุมเครือ โดยไม่ได้ระบุถึงสาขาและขอบเขตงาน ให้ชัดเจน ทั้งที่งานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมมีพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม ซึ่งบัญญัติไว้ในปี พ.ศ. 2508 ได้กำหนดสาขาต่าง ๆ ของวิชาชีพสถาปัตยกรรมไว้จึงมีแนวความคิดในการตีความออกเป็น 2 แนวคิดคือ

1. พระราชบัญญัตินี้บัญญัติห้ามคนต่างด้าวประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในทุกสาขา โดยพิจารณาจากบทบัญญัติซึ่งได้กล่าวถึงงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับงาน 5 ประเภท คือ งานออกแบบ เขียนแบบ ประมาณราคา อำนวยการก่อสร้าง หรือให้คำแนะนำ โดยงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขาใดมีลักษณะงานอย่างหนึ่งอย่างใดเข้าตามประเภทงานดังกล่าว ก็จะต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้ แต่โดยที่ลักษณะหลักของวิชาชีพสถาปัตยกรรมในทุกสาขาเป็นงานที่เกี่ยวกับการออกแบบและเขียนแบบ ทุกสาขาจึงเข้าตามนิยามของ (30) นี้

ดังนั้นงานในทุกสาขาของวิชาชีพสถาปัตยกรรมจึงเข้าตามลักษณะงานที่ได้ระบุไว้ในแต่ละประเภทมากน้อยต่างกันไป จึงถือว่าพระราชบัญญัตินี้ครอบคลุมงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมในทุกสาขา

2. พระราชบัญญัตินี้บัญญัติห้ามคนต่างด้าวประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมเฉพาะสาขาสถาปัตยกรรมหลักเนื่องจากขอบเขตที่ให้ไว้ใน (30) นั้น น่าจะเป็นงานต่อเนื่องในเรื่องเดียวกัน ซึ่งงานดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำงานในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม แต่ไม่รวมถึงงานในช่วงเตรียมการก่อนออกแบบ (Pre - Design หรือ Conceptual Design)

นอกจากนี้ งานในสาขาอื่นๆ นอกเหนือจากงานในสาขาสถาปัตยกรรมหลักเป็นงานที่ไม่เกี่ยวกับความปลอดภัย แม้แต่ในพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมก็ไม่ได้ควบคุมและเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ งานในสาขาอื่นๆ นั้นเป็นงานออกแบบ(Design) ซึ่งขอบเขตกว้างขวางมาก แม้แต่ในทางศาสตร์เองก็ยังไม่สามารถให้คำนิยามขอบเขตที่แน่ชัดของงานในแต่ละสาขาได้

เช่น งานทางด้านมัณฑนศิลป์ ตกแต่งภายใน และอุตสาหกรรม ยังมีลักษณะงานที่ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งเป็นการยากในการที่จะแยกออกมาให้ขาดจากกัน โดยในทางปฏิบัติกระทรวงแรงงาน ก็อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาทำงานทางด้านออกแบบ (Design) ได้

ในทางปฏิบัติ ซึ่งกระทรวงแรงงาน ได้ใช้เป็นหลักเกณฑ์ภายในในการพิจารณาเกี่ยวกับงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรม ว่า”งานวิชาชีพสถาปัตยกรรม ได้แก่ งานสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับงานออกแบบ เขียนแบบ ประมาณราคา ควบคุมหรือให้คำแนะนำในการก่อสร้าง รวมทั้งช่างเขียนแบบรายละเอียด หรือช่างคัตลอกแบบ ภายใต้คำแนะนำ หรือการควบคุมของสถาปนิก” ดังนั้นจึงเห็นได้ว่างานดังกล่าวเป็นงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลักเท่านั้น ถึงแม้ว่าในพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว จะไม่ได้ใช้คำว่าสาขาสถาปัตยกรรมหลักก็ตาม การที่พระราชบัญญัติฯ กำหนดควบคุมการทำงานเฉพาะในวิชาชีพสาขาสถาปัตยกรรมหลัก ในขณะที่รัฐมองว่าสถาปนิกไทยมีศักยภาพเพียงพอในการที่จะประกอบวิชาชีพในสาขานี้ได้เอง โดยไม่จำเป็นที่จะต้องพึ่งความรู้ ความชำนาญจากต่างประเทศ จึงได้กำหนดสงวนวิชาชีพในสาขาสถาปัตยกรรมหลักสำหรับคนไทย และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ต้องการที่จะควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพในสาขานี้ ซึ่งเป็นการง่ายในการควบคุมสถาปนิกไทย มากกว่าควบคุมสถาปนิกต่างชาติ เนื่องจากงานในสาขานี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภคซึ่งเป็นคนไทย จึงจะต้องมีกฎหมายที่กำหนดเพื่อควบคุมในประเด็นนี้ไว้

ตามความคิดเห็นของผู้เขียน มีความเห็นตามแนวความคิดที่ 2 ดังนั้นจึงมีเพียงวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลักในขอบเขตงานที่ได้กำหนดไว้เท่านั้นที่ถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติการทำงานฯ นอกนั้นแล้วคนต่างด้าวสามารถประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขาอื่น ๆ ได้ เช่น สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขาภูมิสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมอุตสาหกรรม สาขาสถาปัตยกรรมมัณฑนศิลป์ และสาขาอื่น ๆ

คนต่างด้าวที่ถูกควบคุมตาม (30) มิได้ควบคุมเฉพาะผู้ที่เป็นสถาปนิกเท่านั้น แต่ควบคุมบุคคลทุกคนที่เข้ามาทำงานเกี่ยวกับงานทางด้านสถาปัตยกรรม เพราะในทางปฏิบัติสถาปนิกจะมีผู้ช่วยเป็นช่างเขียนแบบรายละเอียดและช่างคัตลอกแบบ ช่วยในการทำงาน ซึ่งอาชีพเหล่านี้จะถูกควบคุมด้วย

แต่มีคนต่างด้าวบางประเภทที่มีฐานะพิเศษได้รับการยกเว้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมตาม

มาตรา 4 (5) บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจตามความตกลงที่รัฐบาลไทยทำไว้กับ

รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์กระหว่างประเทศ

(7) บุคคลที่รัฐบาลอนุญาตให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจอย่างหนึ่งอย่างใด

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว มีลักษณะกึ่งปิดตลาด เนื่องจากโดยหลักการแล้ว เป็นการเปิดตลาดให้คนต่างด้าวสามารถที่จะประกอบอาชีพได้ก็ได้ โดยจะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากอาชีพที่ถูกยกเว้นโดยพระราชกฤษฎีกาเท่านั้น ในส่วนของวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลักนั้น ถือว่ามีลักษณะกึ่งปิดตลาด เนื่องจากวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลักอยู่ในบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกา ซึ่งห้ามคนต่างด้าวทำงาน แต่พระราชบัญญัติฯมีข้อยกเว้นบางประการที่อนุญาตให้คนต่างด้าวทำได้ จึงไม่ได้เป็นการปิดตลาดทั้งหมดเสียทีเดียว ส่วนวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขาอื่น ๆ มิได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดห้ามไว้จึงเป็นการเปิดตลาดให้คนต่างด้าวสามารถประกอบวิชาชีพเหล่านี้ได้

กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับวิชาชีพสถาปัตยกรรม

วิชาชีพสถาปัตยกรรมเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญ เพราะมิใช่เพียงการออกแบบเพื่อความสวยงามซึ่งเป็นเรื่องในทางศิลปะเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดประโยชน์และความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน โดยในสาขาที่เห็นได้ชัดเจนคือ สาขาสถาปัตยกรรมหลัก ซึ่งเป็นการออกแบบสิ่งก่อสร้าง และตัวอาคาร และสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ซึ่งเป็นการจัดรูปแบบของเมืองเพื่อให้เกิดความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งถ้าผู้ประกอบวิชาชีพในทั้ง 2 สาขานี้ทำงานผิดพลาดก็จะก่อให้เกิดผลเสียทั้งต่อประชาชนและโดยส่วนรวม ดังนั้นจึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อที่จะควบคุมผู้ที่ประกอบวิชาชีพเหล่านี้ แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายที่ควบคุมแต่เฉพาะผู้ประกอบวิชาชีพในสาขาสถาปัตยกรรมหลักเพียงสาขาเดียวที่ถูกกำหนดให้เป็นวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมจะต้องได้รับอนุญาตในการประกอบวิชาชีพจึงจะมีสิทธิในการประกอบวิชาชีพและลงนามในงานที่กฎหมายได้กำหนดไว้ จึงเป็นการง่ายที่จะควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพมากกว่าสาขาอื่นซึ่งไม่ต้อง

ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย และสาขาสถาปัตยกรรมหลักยังเป็นสาขาที่เกี่ยวกับความปลอดภัย ดังนั้นในส่วนนี้จึงมีแต่กฎหมายที่ควบคุมแต่เฉพาะผู้ที่ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขา สถาปัตยกรรมหลักเท่านั้น

1. พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2508

วิชาชีพสถาปัตยกรรมเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญ โดยในหมายเหตุของ พระราชบัญญัติได้ให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ "เนื่องจากวิชาชีพ สถาปัตยกรรม เช่น งานออกแบบเพื่อการก่อสร้างอาคาร วางผังบริเวณพื้นที่ และการตกแต่งเพื่อ สร้างสรรค์ความงาม ความมั่นคงแข็งแรง รวมถึงการควบคุมงานก่อสร้าง มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ขณะ ฉะนั้นเพื่อความเจริญเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ตลอดจนการผดุงมาตรฐานการ ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมให้เป็นไปตามหลักวิชาที่ดี และเป็นการแสดงออกในด้านหนึ่งของ ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามแห่งชาติตามกาลสมัย สมควรที่จะควบคุมการประกอบวิชาชีพ สถาปัตยกรรม โดยกำหนดมาตรฐานคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ และมารยาทของผู้ประกอบ วิชาชีพในด้านนี้ รวมทั้งการส่งเสริมวิทยาการอันเกี่ยวกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมให้ก้าวหน้าสืบไป"

พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้ให้คำนิยามของวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ จะถูกควบคุมอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ไว้ในมาตรา 3 ว่า วิชาชีพสถาปัตยกรรม หมายความว่า วิชาชีพการช่างใน

- สาขาสถาปัตยกรรมหลัก
- สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง
- สาขาภูมิสถาปัตยกรรม
- สาขาสถาปัตยกรรมอุตสาหกรรม
- สาขาสถาปัตยกรรมมัณฑนศิลป์
- สาขาสถาปัตยกรรมอื่นใดซึ่งจะได้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา (ซึ่งในปัจจุบัน ยังไม่ได้มีการกำหนดสาขาอื่นใด เพิ่มเติมไปจากที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้)

ส่วนบุคคลที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ คือ ชาวต่างประเทศซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม และดำเนินกิจการ ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 คือ

- กิจการที่รัฐบาลตกลงกับทบวงการชำนัญพิเศษ แห่งสหประชาชาติ
- กิจการที่รัฐบาลตกลงกับรัฐบาลต่างประเทศ
- กิจการอื่นใดซึ่งจะได้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งในปัจจุบันยังมิได้มีการกำหนดกิจการอื่นใดเพิ่มเติมขึ้น

การบัญญัติข้อยกเว้นของบุคคลซึ่งไม่ต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าคนต่างด้าวซึ่งไม่อยู่ในข้อยกเว้นของมาตรา 4 สามารถที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในทุกสาขาวิชาชีพได้ เพียงแต่ถ้าต้องการที่จะประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ก็จะต้องดำเนินการตามที่พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ ส่วนบุคคลพวกที่ได้รับยกเว้นไว้นั้นเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งถูกจัดจ้างเข้ามาเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ประเทศและรัฐบาล ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ จึงได้รับยกเว้นไม่ต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้

องค์กรที่มีอำนาจตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม

ในพระราชบัญญัติได้ให้อำนาจองค์กร 2 องค์กรในการที่จะควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ คือ

1. คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม (ก.ส.)

ก.ส. มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ออกใบอนุญาตให้แก่บุคคลซึ่งมีสิทธิและสมควรเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม
- (2) สั่งพักใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

(3). ออกข้อบังคับ วางหลักเกณฑ์และแบบเกี่ยวกับการขอ การขอ การอนุญาต การต่ออายุ การสั่งพัก การเพิกถอนและกิจการอย่างอื่นเกี่ยวกับใบอนุญาต ใบอนุญาตพิเศษ หรือใบแทนใบอนุญาต เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

(4). ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่มหาวิทยาลัย หรือสถานศึกษาอื่น ในการศึกษาวิชาในสาขาต่างๆ ของสถาปัตยกรรมศาสตร์

2. สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

องค์กรนี้เป็นองค์กรของเอกชนที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรม ต้องการควบคุมกันเอง วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง เพื่อที่จะบำรุงวิชาชีพ และการควบคุมมาตรฐานการประกอบงานสถาปัตยกรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลัก ถึงแม้ว่าในข้อบังคับต่าง ๆ ของสมาคมฯ ไม่ได้ได้เขียนไว้ว่าจะควบคุมเฉพาะผู้ที่ประกอบวิชาชีพในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก แต่จากขอบเขตของการบริการขั้นมูลฐานของผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมตามมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ.2532 ได้แสดงถึงขั้นตอนการทำงานของสาขาสถาปัตยกรรมหลัก จึงเห็นได้ว่าสมาคมสถาปนิกสยามฯ เป็นองค์กรควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมในสาขาสถาปัตยกรรมหลักเท่านั้น

ในส่วนของการที่สมาคมสถาปนิกสยามฯ ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน แต่ได้รับมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม เพราะมาตรา 13 ได้กำหนดให้ ก.ส.มีอำนาจตาม (3) ออกข้อบังคับวางหลักเกณฑ์และแบบเกี่ยวกับการขอ การขอ การอนุญาต การต่ออายุ การสั่งพัก การเพิกถอน และกิจการอย่างอื่น เกี่ยวกับใบอนุญาต ใบอนุญาตพิเศษ หรือใบแทนใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม" ซึ่งทาง ก.ส.ได้ออกข้อบังคับ ก.ส. ว่าด้วยการขอรับใบอนุญาต เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ตามมาตรา 16 การต่ออายุใบอนุญาต การขอหลักฐานรับรองการได้รับใบอนุญาต และการขอใบแทนบัตรหรือใบอนุญาต พ.ศ. 2532 ได้กำหนดให้สมาคมวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ ก.ส. รับรองแล้ว ซึ่งในที่นี้ คือสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้รับรองคุณสมบัติตามมาตรา 18 (2) และ (3) แก่ผู้ขอรับใบอนุญาตทุกคน โดยมีได้กำหนดแยกกว่าเป็นกรณีคนไทยหรือคนต่างด้าว สมาคมสถาปนิกสยามฯ จึงจะต้องทำการรับรองคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตเสียก่อน ทาง ก.ส. จึงจะรับพิจารณาอนุญาต

วิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

การควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีเงื่อนไขคือ จะทำการควบคุมเฉพาะสาขาที่ระบุว่าเป็นวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมเท่านั้น โดยในมาตรา 3 ได้กำหนดว่า "วิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม หมายความว่า วิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ระบุควบคุมในกฎกระทรวง โดยในมาตรา 6 ได้ให้รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจกำหนดให้วิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขาใด แขนงใด ขนาดใด หรือชนิดใดเป็นวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม การกำหนดเช่นนี้ให้กระทำโดยระบุในกฎกระทรวง" ผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมในสาขาใดที่กฎกระทรวงมิได้ถูกระบุว่าเป็นวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม จึงไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติฉบับนี้

จากเหตุผลท้ายพระราชบัญญัติฯ ซึ่งค่อนข้างเน้นหนักไปในการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวกับการออกแบบสิ่งก่อสร้าง รวมถึงความต้องการที่จะออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนคนไทย จึงมีการกำหนดให้มีวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมขึ้น โดยในปัจจุบันได้กำหนดควบคุมสาขาสถาปัตยกรรมหลักในลักษณะงานที่กำหนดไว้เท่านั้น โดยมีกฎหมายที่ออกมารองรับในเรื่องความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน คือพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ซึ่งได้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมเท่านั้น จึงจะมีสิทธิในการทำงานและลงนามในแบบก่อสร้าง เพื่อยื่นเสนอต่อหน่วยงานราชการ เพื่อให้ทำการตรวจสอบว่าการออกแบบก่อสร้างนั้น ได้มาตรฐานหรือไม่ ถ้ายังไม่ได้มาตรฐานก็ต้องทำการแก้ไขจนกว่าจะสมบูรณ์ จึงสามารถที่จะนำงานออกแบบก่อสร้างนั้นไปดำเนินการก่อสร้างตามแบบได้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ระบุไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2521) ไว้ว่า ให้วิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลัก ในขนาดและชนิดดังต่อไปนี้ เป็นวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

1. งานออกแบบ หมายถึง การกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการก่อสร้าง
2. งานอำนวยการก่อสร้าง หมายถึง การกำกับดูแลงานการก่อสร้างให้ดำเนินไปโดยถูกต้องตามรูปแบบและรายการสถาปัตยกรรม

3. งานให้คำปรึกษา หมายถึง การให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับงานตาม 1. หรือ 2.

งานตาม 1. ถึง 3. ต้องเป็นงานเกี่ยวกับอาคารถาวรดังต่อไปนี้

- ก. โรงงานอุตสาหกรรม
- ข. ดิگแกวที่มีความสูงตั้งแต่สี่ชั้นหรือตั้งแต่สิบสองเมตรขึ้นไป
- ค. อาคารสาธารณะหรืออาคารที่บุคคลจำนวนมากอาจเข้าอยู่หรือใช้สอยได้ เช่น โรงมหรสพ โรงพยาบาล โรงเรียน โรงแรม ภัตตาคาร หอประชุม หอสมุด อัฒจันทร์ ตลาด อาคารที่ทำการ หรืออาคารพาณิชย์
- ง. อาคารที่แสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ เช่น วัดวาอาราม หรือฌาปนสถาน
- จ. อาคารที่พักอาศัยประเภทอาคารชุดหรือบ้านจัดสรร

ปัจจุบันจึงมีเพียงสาขาสถาปัตยกรรมหลักในขนาดและชนิดที่กำหนดไว้เท่านั้นที่เป็นวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม นอกเหนือจากนี้แล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมก็จะไม่ถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงสามารถประกอบวิชาชีพได้โดยเสรี

ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม มาตรา 16 ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ภาคีสมาชิก
2. สามัญสมาชิก
3. วุฒิสมาชิก

การขอใบอนุญาต และขอบเขตของการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

ผู้ที่มีความประสงค์ที่จะประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม จะต้องขอใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมซึ่งทาง ก.ส. จะเป็นผู้ออกใบอนุญาต โดยใบอนุญาตจะมีอายุ 5 ปีนับแต่วันออกใบอนุญาตโดยสามารถต่ออายุใบอนุญาต และออกใบแทนใบอนุญาตในกรณีสูญหาย ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมสามารถประกอบวิชาชีพ เพื่อแสวงหาประโยชน์ ดินจ้างหรือบำเหน็จรางวัลได้

ผู้ที่ขอรับใบอนุญาต เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม จะต้องมีความคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 และมีคุณสมบัติตามมาตรา 19 ดังนี้

มาตรา 18 คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม คือ

1. มีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว
2. ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
3. ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่ ก.ส.

เห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี นับแต่วันพ้นโทษ และ ก.ส. เห็นสมควรยกเว้นให้

4. ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

มาตรา 19 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมต้องประกอบด้วยคุณสมบัติในวิชาชีพสถาปัตยกรรม ดังต่อไปนี้

1. สำหรับภาคีสถาปนิก

ก. มีปริญญาหรือเทียบเท่าจากสถานศึกษาที่ ก.ส.รับรอง

ข. มีอนุปริญญาหรือเทียบเท่าจากสถานศึกษาที่มีหลักสูตรไม่น้อยกว่าสามปีที่ ก.ส. รับรอง และได้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ไม่น้อยกว่าสองปี และสอบเทียบวิทยฐานะตามมาตรฐานความรู้ขั้นภาคีสถาปนิกที่ ก.ส. จัดสอบได้ หรือ

ค. มีประกาศนียบัตรหรือเทียบเท่าจากสถานศึกษาที่มีหลักสูตรไม่น้อยกว่าสามปีที่ ก.ส. รับรอง และได้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ไม่น้อยกว่าสามปี และสอบเทียบวิทยฐานะตามมาตรฐานความรู้ขั้นภาคีสถาปนิกที่ ก.ส. จัดสอบได้

2. สำหรับสามัญสถาปนิก

ก. เป็นภาคีสถาปนิกที่มีคุณสมบัติตาม (1.) (ก.) และได้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

ข. เป็นภาคีสถาปนิกที่มีคุณสมบัติตาม (1.) (ข.) และได้ประกอบวิชาชีพ

สถาปัตยกรรมควบคุมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ไม่น้อยกว่าสามปี หรือ

ค. เป็นภาคีสถาปนิกที่มีคุณวุฒิตาม (1.) (ค.) และได้ประกอบวิชาชีพ

สถาปัตยกรรมควบคุมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ไม่น้อยกว่าสามปี และสอบเทียบวิทยฐานะตามมาตรฐานความรู้ขั้นสามัญสถาปนิกที่ ก.ส. จัดสอบได้

3. สำหรับวุฒิสถาปนิก

เป็นสามัญสถาปนิกที่มีคุณวุฒิตาม (2.) (ก.) หรือ (2.) (ข.) และได้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม ควบคุมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ไม่น้อยกว่าเจ็ดปี ซึ่ง ก.ส. อาจทำการทดสอบความรู้ด้วยก็ได้

สถาบันการศึกษาที่ทาง ก.ส. รับรอง จนถึงปัจจุบันมีทั้งสิ้น 13 สถาบัน ประกอบด้วย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยศิลปากร
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- มหาวิทยาลัยรังสิต
- สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้ สงขลา
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ เชียงใหม่
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา
- วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง
- วิทยาลัยเทคนิคดุสิต
- วิทยาลัยเทคนิคยโสธร
- วิทยาลัยเทคนิคยะลา

ผู้ที่ทำการขอใบอนุญาตทุกคนจะต้องสำเร็จการศึกษามาจากสถาบัน และศึกษาตามหลักสูตรที่ทาง ก.ส.รับรองเท่านั้น มิฉะนั้นจะไม่สามารถขอรับใบอนุญาตได้ ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษามากมาย รวมทั้งสถาบันที่เพิ่งเปิดขึ้นใหม่ ทำการเปิดสอนภาควิชา

สถาปัตยกรรม แต่ผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันเหล่านี้ ไม่สามารถที่จะขอใบรับอนุญาตได้ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาแก่บุคคลเหล่านั้น ที่ไม่สามารถเป็นผู้ได้รับอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมได้ แต่ในอนาคตทาง ก.ส. จะได้ทำการพิจารณารับรองสถาบันที่เหมาะสมเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

สำหรับผู้ที่จบระดับปริญญาหรือเทียบเท่าจากสถาบันที่ ก.ส. รับรอง จะสามารถขอรับใบอนุญาตฯ ได้เลย แต่ผู้ที่มีคุณวุฒิมระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าและประกาศนียบัตรหรือเทียบเท่าจะต้องผ่านการสอบเทียบวิทยฐานะ และเข้าตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้จึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตได้

ในส่วนของมาตรฐานวิชาการที่ ก.ส. รับรอง ได้มีข้อบังคับ ก.ส. ว่าด้วยหลักเกณฑ์มาตรฐานวิชาการที่ ก.ส. รับรอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2531 กำหนดไว้ดังนี้

ข้อ 1. สถานศึกษาวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลักที่ ก.ส. รับรองตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2508 ต้องมีหลักสูตรการศึกษาที่ทำการสอนวิชาหลักในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก และวิชาพื้นฐานทั่วไป หรือเทียบเท่า ซึ่งประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. วิชาออกแบบสถาปัตยกรรมหลัก
2. วิชาประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรม
3. วิชาวัสดุและวิธีการก่อสร้าง
4. วิชาโครงสร้างอาคาร
5. วิชาอุปกรณ์อาคารและหรือสภาวะสิ่งแวดล้อม
6. วิชาการปฏิบัติวิชาชีพ
7. วิชาพื้นฐานทั่วไป

ข้อ 2. คุณสมบัติที่ ก.ส. รับรอง ต้องเป็นไปดังนี้ *

1. ปริญญาหรือเทียบเท่าตามมาตรา 19 (1) (ก) ต้องเป็นสาขา
สถาปัตยกรรมหลัก หรือสาขาอื่นซึ่งมีวิชาในสาขาสถาปัตยกรรมหลักที่มีหน่วยกิตตามระบบ
ทวิภาคของวิชาในข้อ 1 ตาม (1) ไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต และตาม (2) ถึง (6) รวมกันไม่น้อยกว่า
40 หน่วยกิต และให้นำวิชาตาม (7) มาประกอบการพิจารณาด้วย
2. อนุปริญญาหรือเทียบเท่าตามมาตรา 19 (1) (ข) ต้องเป็นสาขา
สถาปัตยกรรมหลัก หรือสาขาอื่นซึ่งมีวิชาในสาขาสถาปัตยกรรมหลักที่มีหน่วยกิตตามระบบ
ทวิภาคของวิชาในข้อ 1 ตาม (1) ไม่น้อยกว่า 20 หน่วยกิต และตาม (2) ถึง (6) รวมกันไม่น้อยกว่า
30 หน่วยกิต และให้นำวิชาตาม (7) มาประกอบการพิจารณาด้วย
3. ประกาศนียบัตรหรือเทียบเท่าตามมาตรา 19 (1) (ค) ต้องเป็นสาขา
สถาปัตยกรรมหลัก หรือสาขาอื่นซึ่งมีวิชาในสาขาสถาปัตยกรรมหลักที่มีหน่วยกิตตามระบบ
ทวิภาคของวิชาในข้อ 1 ตาม (1) ไม่น้อยกว่า 20 หน่วยกิต และตาม (2) ถึง (6) รวมกันไม่น้อยกว่า
30 หน่วยกิต และให้นำวิชาตาม (7) มาประกอบการพิจารณาด้วย

มีบุคคลบางประเภทที่ไม่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขตามคุณสมบัติและคุณสมบัติใน
มาตรา 18 และ 19 อยู่ 2 ประเภท คือ

1. ในกรณีที่ ก.ส. พิจารณาเห็นว่าผู้ใดมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ
สถาปัตยกรรมดีเด่นเป็นพิเศษ และผู้นั้นประสงค์ขอรับใบอนุญาต ก.ส.อาจรับเข้าเป็นภาคี
สถาปนิก สามัญสถาปนิก หรือวุฒิสถาปนิก ในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขาได้ตามที่เห็น
สมควร (มาตรา 20)
2. นอกจากกรณีตามมาตรา 19 และมาตรา 20 ก.ส. อาจออกใบอนุญาตพิเศษ
เป็นการชั่วคราว ครั้งละไม่เกินหนึ่งปีให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาตซึ่ง ก.ส.พิจารณาเห็นว่าอาจปฏิบัติ
งานสถาปัตยกรรมควบคุมในสาขาใดเป็นการเฉพาะรายได้ โดยผู้ขอรับใบอนุญาตนั้นต้องปฏิบัติ
งานร่วมกับสามัญสถาปนิกหรือวุฒิสถาปนิกในสาขานั้น (มาตรา 21)

* ข้อความในข้อ 2 นี้ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ 3 ของข้อบังคับ ก.ส. ว่าด้วยหลัก
เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ก.ส. รับรอง (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2532 และให้ใช้ความข้างต้นนี้แทน

การกำหนดประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานของสถาปนิกแต่ละประเภทแตกต่างกัน กฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ.2521) ได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมในแต่ละประเภทประกอบวิชาชีพได้ภายใต้ข้อกำหนดและเงื่อนไข ดังนี้

ภาคีสถาปนิก

1. งานออกแบบ

- ก. โรงงานอุตสาหกรรม
- ข. ตึกแถวที่มีความสูงตั้งแต่สี่ชั้น หรือตั้งแต่สิบสองเมตรขึ้นไป
- ค. อาคารสาธารณะหรืออาคารที่บุคคลจำนวนมากอาจเข้าอยู่หรือใช้สอยได้ เช่น โรงมหรสพ โรงพยาบาล โรงเรียน โรงแรม ภัตตาคาร หอประชุม หอสมุด อิมจันทร์ ตลาด อาคารที่ทำการ หรืออาคารพาณิชย์
- ง. อาคารที่แสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ เช่น วัดวาอาราม หรือ ฌาปนสถาน
- จ. อาคารที่พักอาศัยประเภทอาคารชุด หรือบ้านจัดสรร สำหรับงานตาม ค. ง. หรือ จ. เฉพาะที่มีเนื้อที่พื้นอาคารรวมกันไม่เกินหนึ่งพันตารางเมตร

2. งานอำนวยความสะดวกก่อสร้าง ทุกขนาด

สามัญสถาปนิก

งานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ทุกขนาดและชนิด

วุฒิสถาปนิก

งานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ทุกขนาดและชนิด

คนต่างด้าวซึ่งประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม ไม่ได้บัญญัติว่าผู้ที่สามารถจะประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมเป็นคนสัญชาติใด มีเพียงข้อยกเว้นตามมาตรา 4 ซึ่งบัญญัติให้คนต่างด้าวบางประเภทไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้นพระราชบัญญัตินี้จึงมีลักษณะเป็นการเปิดตลาดให้สิทธิทั้งคนไทยและคนต่างด้าวเท่าเทียมกันในการที่จะประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

การเข้ามาประกอบวิชาชีพทางด้านสถาปัตยกรรมควบคุมของชาวต่างชาติโดยทั่วไป นอกจากจะมีคุณสมบัติอื่นๆ ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกับคนไทยแล้วยังมีข้อกำหนดเพิ่มเติมคือ ผู้ที่จะมาขอใบอนุญาตต้องมีหลักฐานแสดงคุณวุฒิ คุณสมบัติ เช่นเดียวกับคนไทย และต้องมีการรับรองผลงานจากสถานทูตหรือหน่วยงานที่ ก.ส.รับรองและยังมีข้อบังคับที่นอกเหนือจากที่คนไทยมีคือ ต้องมีใบอนุญาตให้เข้ามาทำงานในสาขาที่กำหนดนั้นจากกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และต้องมีอายุใบอนุญาตไม่น้อยกว่า 6 เดือนในวันที่มาขอ

หลักฐานในการขอรับใบอนุญาต

ข้อบังคับ ก.ส. ว่าด้วยการขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามมาตรา 16 การต่ออายุใบอนุญาต การขอหลักฐานรับรองการได้รับอนุญาต และการขอใบแทนบัตร หรือใบอนุญาต พ.ศ. 2532 ได้กำหนดให้ผู้ที่เป็นสถาปนิกในประเภทต่าง ๆ ยื่นเอกสารและหลักฐานที่ได้กำหนดไว้ในการขอรับใบอนุญาต ดังนี้

ข้อ 3. ผู้ขอรับใบอนุญาตประเภทภาคีสถาปนิก ต้องกรอกข้อความในแบบ ก.ส. 1 ยื่นต่อเลขาธิการ ก.ส. พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐาน ดังนี้

1. หลักฐานคุณวุฒิการศึกษา
2. สำเนาทะเบียนบ้าน สูติบัตร บัตรประจำตัวประชาชน หรือหลักฐานอื่น

ที่ ก.ส. เชื่อถืออย่างใดอย่างหนึ่ง และใบรับรองแพทย์ เพื่อแสดงว่าผู้ขอรับใบอนุญาตมีคุณสมบัติ ตามมาตรา 18 (1) และ (4)

3. รูปถ่ายหน้าตรงไม่สวมหมวก ขนาด 2.5 เซนติเมตร ถ่ายไว้ไม่เกินหนึ่งปีจำนวนสามรูป

4. หลักฐานประกอบการพิจารณาอื่นที่ ก.ส. เห็นว่าจำเป็น

โดยให้สมาคมวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ ก.ส. รับรองแล้วเป็นผู้รับรองคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา 18 (2) และ (3)

ข้อ 4. ผู้ขอรับใบอนุญาตประเภทสามัญสถาปนิกหรือวุฒิสถาปนิก (เลื่อนประเภท) ต้องกรอกข้อความในแบบ ก.ส. 5 ยื่นต่อเลขานุการ ก.ส. พร้อมด้วยเอกสาร และหลักฐาน ดังนี้

1. บัญชีแสดงปริมาณและคุณภาพของผลงานในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม และ/หรือผลงานบ้านพักอาศัย ตามเงื่อนไขระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 19 (2) หรือ (3) โดยจัดทำบัญชีขึ้นตามแบบที่ ก.ส. กำหนด

2. หนังสือรับรองผลงานตามข้อ 5 หรือข้อ 6 แล้วแต่กรณี

3. แบบก่อสร้างตามรายการแสดงผลงานซึ่งมีรายละเอียดเพียงพอที่จะใช้ก่อสร้างได้ หรือเอกสาร หรือหลักฐานอื่นใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา เช่น ภาพถ่ายใบอนุญาตปลูกสร้างอาคาร เป็นต้น

4. รูปถ่ายหน้าตรงไม่สวมหมวก ขนาด 2.5 เซนติเมตร ถ่ายไว้ไม่เกินหนึ่งปี จำนวนสองรูป

5. หลักฐานประกอบการพิจารณาอื่นที่ ก.ส. เห็นว่าจำเป็น

ในกรณีของคนต่างด้าวที่มีความประสงค์จะขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ข้อ 12 กำหนดให้ต้องส่งเอกสารและหลักฐานเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในข้อ 3 และข้อ 4 แล้วแต่กรณีต่อเลขานุการ ก.ส. ดังนี้

1. หลักฐานคุณวุฒิการศึกษา หนังสือแสดงผลงานและคำรับรองผลงาน ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษและรับรองคำแปลโดยกระทรวงการต่างประเทศ หรือสถานทูตนั้น ๆ หรือโดยหน่วยงาน หรือ บุคคลที่ ก.ส. เชื่อถือ

2. หนังสืออนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยจากกรมแรงงาน จะต้องได้รับ

อนุญาตให้ทำงานตรงกับงานสถาปัตยกรรมควบคุมที่ยื่นคำขอ และมีอายุอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยได้อีกไม่น้อยกว่าหกเดือน ในวันที่ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

ถ้าใบอนุญาตหมดอายุแล้ว หรือใบอนุญาตมีอายุการใช้งานอีกไม่เกิน 6 เดือน ข้อ 15 (2) กำหนดว่า สำหรับชาวต่างประเทศที่ขอต่ออายุใบอนุญาตจะต้องยื่นหนังสืออนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยจากกรมแรงงาน ซึ่งอนุญาตให้ทำงานตรงกับงานสถาปัตยกรรมควบคุมที่ขอต่ออายุใบอนุญาตและมีอายุอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยได้อีกไม่น้อยกว่าหกเดือนในวันที่ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต

คุณสมบัติและคุณวุฒิของคนต่างด้าวนั้น ต้องปฏิบัติตามมาตรา 18 และ 19 ตามพระราชบัญญัติฯ เหมือนคนไทยทุกประการโดยสถานศึกษาของต่างประเทศที่ ก.ส. รับรองจะต้องมีหลักเกณฑ์ในมาตรฐานวิชาที่ศึกษาตามที่ทาง ก.ส. กำหนด หลักเกณฑ์ในการพิจารณาของ ก.ส. ในปัจจุบันนั้นเป็นสถาบันการศึกษาที่ ทางสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้รับรองแล้ว จนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 182 แห่ง ตามประเทศต่างๆ ดังนี้

ออสเตรเลีย	13	แห่ง	อินเดีย	5	แห่ง
เบลเยียม	1	แห่ง	อิตาลี	1	แห่ง
บราซิล	1	แห่ง	นิวซีแลนด์	1	แห่ง
แคนาดา	7	แห่ง	ฟิลิปปินส์	11	แห่ง
จีน	1	แห่ง	แอฟริกาใต้	5	แห่ง
ไต้หวัน	1	แห่ง	สวีตเซอร์แลนด์	2	แห่ง
ฝรั่งเศส	1	แห่ง	อังกฤษ	35	แห่ง
เยอรมัน	4	แห่ง	สหรัฐอเมริกา	80	แห่ง
ฮ่องกง	1	แห่ง	ญี่ปุ่น	12	แห่ง

ทาง ก.ส. จะทำการตรวจสอบอีกครั้งถึงรายวิชาที่เรียนต้องตรงกับที่ทาง ก.ส. รับรองเอกสารที่สำคัญอีกประการของคนต่างด้าวในการที่จะยื่นขอรับใบอนุญาต คือ หนังสืออนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยจากกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมซึ่งจะต้องได้รับ

อนุญาตให้ทำงานตรงกับงานสถาปัตยกรรมควบคุม ข้อกำหนดในเรื่องนี้กลายเป็นปัญหาที่สำคัญของคนต่างด้าว หลักเกณฑ์ในข้อนี้ได้บัญญัติอย่างเหมาะสม เพราะเป็นการแสดงให้ ก.ส. ทราบว่าคนต่างด้าวผู้ต้องการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยจริง แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งได้ตราไว้ในปี พ.ศ. 2521 กำหนดให้วิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลักซึ่งเป็นวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม เป็นอาชีพต้องห้ามแก่คนต่างด้าว จึงทำให้ดูเหมือนว่าเป็นการจำกัดทางอ้อม มิให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม เนื่องจากข้อบังคับ ก.ส. ดังกล่าวบัญญัติขึ้นในปี พ.ศ. 2532 คนต่างด้าวที่จะขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม จะต้องได้รับใบอนุญาตการทำงานของคนต่างด้าวด้วย ซึ่งก็หมายความว่าคนต่างด้าวจะขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ต่อเมื่อวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลัก มิได้ถูกต้องห้ามตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งในอนาคตเมื่อประเทศไทยเปิดเสรีการค้าบริการทางด้านสถาปัตยกรรม โดยยกเลิกการตั้งข้อจำกัดตาม (30) ของพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว คนต่างด้าวก็สามารถที่จะประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม โดยไม่ต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่อีกประเด็นหนึ่ง คือ ข้อบังคับ ก.ส. ว่าด้วยการขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามมาตรา 16 การต่ออายุใบอนุญาต การขอหลักฐานรับรองการได้รับใบอนุญาต และการขอใบแทนบัตร หรือใบอนุญาต พ.ศ. 2532 ได้กำหนดตามข้อ 3 ว่า ให้สมาคมวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ ก.ส. รับรองแล้ว ซึ่งในที่นี้คือสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้รับรองคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา 18 (2) และ (3) ข้อกำหนดตามข้อ 3 นี้ ใช้ทั้งในกรณีของคนไทยและชาวต่างประเทศ สมาคมฯ จะทำการรับรองให้แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกของสมาคมเท่านั้น ซึ่งในข้อบังคับสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2532 หมวด 3 เรื่องสมาชิกภาพ กำหนดคุณสมบัติข้อหนึ่งของสมาชิกทุกประเภทว่า

- เป็นผู้สัญชาติไทย หรือ
- เป็นผู้ที่มีถิ่นฐานพำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวร

ผู้ที่เป็นสมาชิกอาจเป็นคนไทย หรือคนต่างด้าวก็ได้ แต่จะต้องเป็นคนต่างด้าวที่มีถิ่นฐานพำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวร ดังนั้นข้อบังคับของสมาคมฯ จึงไม่ได้เป็นอุปสรรค

ต่อคนต่างด้าวแต่ประการใด เพราะทางสมาคมได้เปิดโอกาสให้คนต่างด้าวเข้ามาเป็นสมาชิกของสมาคมสถาปนิกสยามฯ ด้วย

คนต่างด้าวที่เข้ามาประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมก่อนปี พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นปีที่บัญญัติพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว คนต่างด้าวเหล่านั้นยังมีสิทธิได้รับการอนุญาตจากกรมแรงงานฯ เพื่อให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมต่อไป โดยคนต่างด้าวเหล่านี้สามารถนำไปอนุญาตดังกล่าวมาขอต่ออายุใบอนุญาตกับ ก.ส. ได้ ในอดีตถึงปัจจุบันมีคนต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตจาก ก.ส. เป็นจำนวนน้อยมาก คือ 12 ราย โดยปัจจุบันผู้ที่ใบอนุญาตยังมีอายุอยู่เพียง 2 ราย แต่ในความเป็นจริงมีสถาปนิกต่างชาติจำนวนมากเข้ามาประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลัก เนื่องจากมีโครงการ ก่อสร้างเป็นจำนวนมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากในช่วงที่ผ่านมา ตลาดก่อสร้างของประเทศไทยจึงเป็นที่สนใจของชาวต่างชาติที่จะเข้ามาประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง รวมถึงสถาปนิกต่างชาติด้วย โดยสถาปนิกต่างชาติจะแจ้งการขอใบอนุญาตในการทำงานไม่ตรงกับงานที่การทำจริง เพราะวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขาสถาปัตยกรรมหลักเป็นอาชีพต้องห้ามสำหรับคนต่างด้าว สถาปนิกต่างชาติจะเข้ามาทำงานทางด้านสถาปัตยกรรมในโครงการต่าง ๆ โดยให้สถาปนิกชาวไทยเป็นผู้ลงนามในแบบก่อสร้าง จึงทำให้สถาปนิกต่างชาติไม่ถูกควบคุมมาตรฐานการทำงานรวมทั้งจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ ทำให้เมื่อเกิดความเสียหาย รัฐไม่สามารถที่จะนำตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาสอบสวนและลงโทษได้

2. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัตินี้บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และใช้หรือแลกเปลี่ยนการใช้อาคาร โดยการกำหนดรายละเอียดในการออกแบบและการก่อสร้างอาคาร เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร

ผู้ที่ถูกควบคุมภายใต้บทบัญญัติของมาตรานี้ คือ สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบโครงสร้าง และระบบต่าง ๆ ของงานที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้าย

อาคารที่มีลักษณะหรือประเภทที่ถูกควบคุม เจ้าพนักงานท้องถิ่น จะพิจารณาคำขอเหล่านั้น ต่อเมื่อวิศวกรและ สถาปนิก เป็นผู้ที่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพ กล่าวคือเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม และผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

ในการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุญาต คณะกรรมการควบคุมอาคาร (ก.ค.) มีอำนาจแนะนำให้รัฐมนตรีออกกฎกระทรวงได้ ในปัจจุบันยังไม่มีทางเลือกปฏิบัติระหว่างคนชาติกับคนต่างด้าวเพียงแต่ยกให้เป็นเรื่องของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับวิชาชีพ⁸ เช่น มาตรา 39 ทวิ กำหนดเงื่อนไขในการแจ้งการก่อสร้างรื้อถอนดัดแปลงอาคารว่าต้องมีวิศวกรหรือสถาปนิกตามกฎหมายวิชาชีพลงนามรับผิดชอบด้วย การที่ต้องมีสถาปนิกตามกฎหมายวิชาชีพลงนามรับผิดชอบ ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม กำหนดให้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมถ้าเป็นคนต่างด้าวต้องได้รับหนังสืออนุญาตให้ทำงานจากกระทรวงแรงงานฯ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวห้ามคนต่างด้าวมิให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลักตามลักษณะงานที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นคนต่างด้าวจึงไม่สามารถที่จะลงนาม เพื่อขออนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารได้

⁸ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , คณะนิติศาสตร์ , ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา , " ผลกระทบจากการค้าบริการจากการเปิดเสรีภายหลังการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย สาขาการก่อสร้าง" , หน้า 39.

3. พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติผังเมือง ได้บัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมอาคารในด้านผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ ท้องที่ใดได้มีการใช้บังคับผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะแล้ว การก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์และรายละเอียดที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย การฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการผังเมือง มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งปรับทั้งจำ พระราชบัญญัติผังเมืองนี้ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นผู้รับผิดชอบ⁹

สถาปนิกที่จะทำการออกแบบอาคารจะต้องทราบและปฏิบัติตามบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาคารที่จะทำการก่อสร้างนั้น ในเรื่องของที่ตั้งอาคารต้องดูว่ามีกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะบัญญัติให้ก่อสร้าง ณ ที่นั้นได้หรือไม่ และมีเงื่อนไขอย่างไร ถ้าสถาปนิกละเลยในส่วนนี้จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของอาคารได้ ซึ่งเป็นการละเลยต่อหน้าที่ของตน อาจจะต้องรับผิดชอบในทางละเมิดและรับผิดชอบต่อสมาคมสถาปนิกสยามว่าด้วยมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม

4. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจ้างออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างอาคาร พ.ศ. 2521

ระเบียบฉบับนี้มีขึ้นเพื่อว่าจ้างออกแบบและควบคุมการก่อสร้างอาคารของรัฐบาลโดยมีวัตถุประสงค์สนับสนุนและเปิดโอกาสให้ทางราชการได้จ้างสถาปนิก และวิศวกรที่ปรึกษาไทยทำการออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างอาคารได้มากขึ้น โดยในที่นี้ผู้ให้บริการซึ่งเป็นผู้ยื่นรับคัดเลือกเป็นผู้รับจ้าง หมายถึง นิติบุคคลหรือนุคคลธรรมดาที่ประกอบธุรกิจบริการด้านงานออกแบบ และควบคุมงานก่อสร้างอาคาร แต่โดยปกติแล้วการออกแบบอาคาร เป็นบริการสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมหลักซึ่งคนต่างด้าวถูกห้ามประกอบวิชาชีพในสาขานี้

⁹ นิคม ปราชญ์นคร, กฎหมายและระเบียบควบคุมอาคารพร้อมด้วยกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย, 2528), หน้า 550.

ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว แต่คนต่างด้าวดังกล่าวได้รับยกเว้นตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว จึงมีสิทธิที่จะได้รับการว่าจ้างให้ทำงานดังกล่าวได้

เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของระเบียบฉบับนี้ต้องการที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจและวิชาชีพทางด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมที่เป็นคนไทยและของคนไทย หมวดที่ 4 ข้อกำหนดของผู้ให้บริการ ข้อ 27 ได้กำหนดดังนี้

- ผู้ให้บริการที่เป็นบุคคลธรรมดาจะต้องมีสัญชาติไทย และเป็นผู้ที่ได้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือวิศวกรรม สำหรับงานว่าจ้างตามที่กำหนดโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือวิศวกรรมแล้วแต่กรณีฯ

- ผู้ให้บริการที่เป็นนิติบุคคล กรรมการผู้จัดการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นจะต้องเป็นคนไทย และเป็นนิติบุคคลที่มีผู้ถือหุ้นเป็นคนไทยเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนการจัดตั้งนิติบุคคลนั้น

ระเบียบดังกล่าวมีข้อยกเว้นเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการจ้างออกแบบและควบคุมงานก่อสร้าง เนื่องจากมีงานประเภทที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษโดยเฉพาะในเรื่อง ส่วนราชการที่จะทำการจัดจ้างนั้น หมายถึง ส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณไม่ว่าจะอยู่ในส่วนกลาง ในภูมิภาคหรือในต่างประเทศ ซึ่งอาจจ้างให้ทำการออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างในต่างประเทศได้จึงมีการบัญญัติให้คณะกรรมการควบคุมการจ้างออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างอาคารมีอำนาจหน้าที่ตามข้อ 7 (3) คือ พิจารณาอนุญาตการว่าจ้างสถาปนิกและวิศวกรชาวต่างประเทศ ออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างเป็นราย ๆ ไป

ระเบียบฉบับนี้มีลักษณะกึ่งปิดตลาด กล่าวคือ โดยหลักการแล้ว มีความประสงค์ที่จะส่งเสริมให้คนไทยและนิติบุคคลไทยได้รับการว่าจ้างในการออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างอาคารของรัฐบาล แต่มีข้อยกเว้นเป็นบางกรณี ที่คณะกรรมการฯ อาจใช้ดุลพินิจในการจ้างชาวต่างประเทศ เป็นราย ๆ ไปได้จึงมิใช่เป็นการปิดตลาดแก่คนต่างชาติโดยสิ้นเชิงเสียทีเดียว ยังเปิดโอกาสให้สามารถจ้างคนต่างชาติให้เข้ามาทำงานในสาขาที่โดยปกติถูกกำหนดห้ามมิให้ประกอบวิชาชีพด้วย

5. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ้างสำนักงานที่ปรึกษาทางวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และเศรษฐศาสตร์ พ.ศ.2521

วัตถุประสงค์ของระเบียบฉบับนี้เหมือนกับระเบียบว่าด้วยการจ้างออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างอาคาร กล่าวคือ เพื่อเป็นการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ทางราชการได้จ้างสำนักงานที่ปรึกษาทางวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และเศรษฐศาสตร์ไทย ให้บริการแก่ทางราชการได้มากขึ้น โดยส่วนราชการที่จะทำการจัดจ้างนี้ หมายถึง ส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ไม่ว่าจะอยู่ในส่วนกลาง ในส่วนภูมิภาค หรือในต่างประเทศ รวมถึงรัฐวิสาหกิจ

การบริการทางด้านวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และเศรษฐศาสตร์ตามระเบียบฉบับนี้หมายถึง การให้คำปรึกษา การศึกษา สำรวจข้อมูล วางโครงการ วางผัง คำนวณออกแบบ คำนวณปริมาณงานและราคา และควบคุมงานทางวิศวกรรม สถาปัตยกรรมและเศรษฐศาสตร์

ผู้ให้บริการในที่นี้หมายถึง นิติบุคคลหรือนุคคลธรรมดาที่ประกอบธุรกิจบริการที่ปรึกษาทางวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และเศรษฐศาสตร์ โดย

- สถาปนิกหรือวิศวกรผู้ให้บริการที่เป็นบุคคลธรรมดา จะต้องสัญชาติไทย และเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือวิศวกรรม

- ผู้ให้บริการที่เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการ หรือหุ้นส่วนผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นจะต้องมีคุณสมบัติอย่างผู้ให้บริการที่เป็นบุคคลธรรมดาและเป็นนิติบุคคลที่มีผู้ถือหุ้นเป็นคนไทยร้อยละห้าสิบของทุนนิติบุคคลนั้น

ในส่วนของการบริการทางด้านสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นการให้บริการทางด้านสถาปัตยกรรมสาขาสถาปัตยกรรมหลัก ตามปกติสำนักงานต่างด้าวไม่สามารถที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจได้ เนื่องจากเป็นธุรกิจสาขาที่ถูกระงับตาม ป.จ. 281 และผู้ให้บริการที่เป็นคนต่างด้าวก็ถูกห้ามเข้ามาประกอบวิชาชีพตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว

ระเบียบนี้มีข้อยกเว้น คือ ให้คณะกรรมการควบคุมการจ้างสำนักงานที่ปรึกษาทางวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และเศรษฐศาสตร์ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุญาตการว่าจ้างที่ปรึกษา ต่างประเทศเป็นรายๆ ไป ระเบียบฉบับนี้จึงมีลักษณะกึ่งปิดตลาด เนื่องจากวัตถุประสงค์ของระเบียบฉบับนี้ ต้องการให้คนไทยได้รับการว่าจ้าง แต่ก็เปิดโอกาสตามข้อยกเว้นให้ผู้ให้บริการซึ่งเป็นบุคคลและนิติบุคคลต่างด้าวสามารถที่จะเข้ามารับการว่าจ้างด้วย